

บทที่ 2

กฎหมายอวกาศ

ห้วงอวกาศที่กว้างใหญ่ไพศาลนั้นเป็นอาณาบริเวณที่เกินความสามารถของมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่จะสำรวจตรวจสอบให้ได้ครบถ้วน อย่างไรก็ตามก็ไม่เกินขีดความสามารถของมนุษย์ที่จะสามารถแสวงหา และเข้าใช้ประโยชน์ในอวกาศได้

การแสวงหา และเข้าใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ในระดับระหว่างประเทศเพื่อกำหนดสิทธิ, หน้าที่ และความรับผิดชอบไม่เฉพาะแต่รัฐหรือเอกชนผู้ที่สามารถแสวงหา และเข้าใช้ประโยชน์ในอวกาศได้เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงรัฐ หรือผู้ทรงสิทธิในทางกฎหมายระหว่างประเทศทั้งปวงด้วยที่ต้องเคารพในกฎเกณฑ์ดังกล่าว

กฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ก็คือ "กฎหมายอวกาศ" นั่นเอง ดังนั้นในการพิจารณาถึงกิจกรรมอวกาศ หรือบรรดากฎเกณฑ์ต่าง ๆ แห่งกฎหมายภายในของรัฐอันเกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายอวกาศเสียก่อนเพื่อความเข้าใจที่ครอบคลุมทั้งมิติของกฎหมายภายในของรัฐ และมิติของกฎหมายระหว่างประเทศ

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงนิยาม ตลอดจนการกำหนดเขตแดนของอวกาศ จากนั้นจะเป็นส่วนของกฎหมายอวกาศซึ่งจะได้พิจารณาถึงสนธิสัญญา, อนุสัญญาและข้อตกลงหลัก 5 ฉบับ นอกจากนี้จะได้พิจารณาถึงองค์กรในทางระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลการเข้าใช้ประโยชน์จากอวกาศ และจะจบท้ายด้วยการพิจารณาถึงกฎหมายอวกาศและกฎหมายภายในว่าด้วยภาษีอากรว่ากฎหมายทั้งสองประเภทยังมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมาย และการกำหนดเขตแดนของ "อวกาศ"

ปัญหาพื้นฐานประการแรกของกฎหมายอวกาศก็คือ ความหมาย และการกำหนดขอบเขตของอวกาศ ดังนั้นก่อนที่จะพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายอวกาศ ควรพิจารณาถึงความหมาย และการกำหนดขอบเขตของอวกาศเสียก่อนดังต่อไปนี้

ความหมายของอวกาศ

ในทางวิทยาศาสตร์มีการแบ่งชั้นบรรยากาศของโลก (Atmosphere หรือ Airspace) โดยใช้อุณหภูมิตั้งแต่เป็น 4 ชั้น คือ ¹

1. ชั้นโทรโปสเฟียร์ (Troposphere) เป็นชั้นที่อยู่ใกล้ผิวโลกมากที่สุด คืออยู่ระหว่าง 0-10 กิโลเมตรเหนือพื้นโลก บรรยากาศของโลกในชั้นนี้อุณหภูมิลดลงเรื่อยๆ ลดลงตามความสูงที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 6.5 องศาเซลเซียสต่อ 1 กิโลเมตร เป็นชั้นบรรยากาศที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต เพราะเป็นชั้นที่มีปริมาณไอน้ำ และฝุ่นละอองมากกว่าชั้นอื่น ๆ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติด้านลมฟ้าอากาศจะเกิดขึ้นในบรรยากาศชั้นนี้

2. ชั้นสตราโตสเฟียร์ (Stratosphere) บรรยากาศชั้นนี้อยู่ระหว่าง 10-50 กิโลเมตรเหนือพื้นโลก ในชั้นนี้อุณหภูมิลดลงถึงระดับ 50 กิโลเมตร อุณหภูมิจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอัตรา 0.5 องศาเซลเซียสต่อ 1 กิโลเมตร บรรยากาศชั้นนี้เป็นชั้นที่มีสภาพอยู่ตัว ไม่มีเมฆ มีความแปรปรวนน้อย มักใช้ในการเดินอากาศเพื่อประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงความปั่นป่วนของสภาพอากาศ เช่น พายุฝนฟ้าคะนอง นอกจากนี้ยังเป็นชั้นที่อยู่ของก๊าซโอโซนซึ่งมีความหนา 17-26 กิโลเมตรเหนือพื้นโลก

3. ชั้นมีโซสเฟียร์ (Mesosphere) บรรยากาศชั้นนี้อยู่ระหว่าง 50-80 กิโลเมตรเหนือพื้นโลก โดยอุณหภูมิลดลงตามความสูงที่เพิ่มขึ้น

4. ชั้นเทอร์โมสเฟียร์ (Thermosphere) บรรยากาศชั้นนี้อยู่ระหว่าง 80-500 กิโลเมตรเหนือพื้นโลก บรรยากาศในชั้นนี้อุณหภูมิลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงแรก โดยอุณหภูมิลดลงอยู่ระหว่าง 227-1727 องศาเซลเซียส ในชั้นนี้จะมีพลาสมาของอนุภาคต่าง ๆ มากมาย แต่ก๊าซต่าง ๆ ที่อยู่ในชั้นนี้จะอยู่ในลักษณะที่เป็นอนุภาคไฟฟ้าที่เรียกว่า “ไอออน” สามารถสะท้อนคลื่นวิทยุได้

บรรยากาศในชั้นนี้ถือเป็นบริเวณที่เปลี่ยนจากบรรยากาศของโลกมาเป็นก๊าซระหว่างดวงดาวที่เบาบาง และเป็นชั้นนอกสุดของบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลกที่เรียกว่า “เอกโซสเฟียร์”

การพิจารณาความหมายของอวกาศ (Space) ในแง่ทางภูมิศาสตร์นั้น คำว่า “อวกาศ” หมายถึงห้วงเวหาที่ถัดจากพาหิราากาศ (Stratosphere) ซึ่งเป็นส่วนที่ถัดออกไปจากชั้นบรรยากาศ

¹ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “ปรากฏการณ์เรือนกระจก,” <http://www.deqp.go.th/info/wrapper_openContent.jsp?contentID=4&templateID=1&rowID=296&languageID=th>, visited at March 2008.

หรือห้วงอากาศที่ห่อหุ้มผิวโลก โดยการแบ่งแยกประเภทของชั้นบรรยากาศดังกล่าว ถือเอาความหนาแน่นของ (Density) ของอากาศที่ห่อหุ้มผิวโลกเป็นเกณฑ์ กล่าวคือชั้นของบรรยากาศที่มีความหนาแน่นของอากาศสูงที่สุดถือว่าเป็นชั้นอากาศ และช่วงที่ถัดออกไปจากชั้นอากาศซึ่งมีความหนาแน่นของอากาศต่ำมากเรียกว่า “ชั้นพาหิรอากาศ” โดยส่วนที่นอกเหนือจากนั้นขึ้นไปซึ่งถือว่าไม่มีอากาศอยู่เลยเรียกว่า “ชั้นอวกาศ”²

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความหมายของอวกาศ (Space) ในแง่ของของกฎหมายอวกาศ คือสนธิสัญญาว่าด้วยหลักการที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมในเรื่องการสำรวจและใช้อวกาศรวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ.1967 (Outer Space Treaty) แล้ว มีผู้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง³

“ห้วงเวหาที่อยู่เหนือและถัดขึ้นไปจากชั้นบรรยากาศ จึงหมายความว่ารวมถึงส่วนที่เป็นพาหิรอากาศ (Stratosphere) ด้วย โดยถือเอาบรรยากาศของโลกมนุษย์เป็นเกณฑ์ และกำหนดแต่เพียงว่าอวกาศเริ่มขึ้นจากระดับใด แต่มิได้มีขอบเขตจำกัดว่ามีความกว้างใหญ่ไพศาลไปจนถึง ณ จุดใด ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์เองก็ยังไม่ทราบว่าจะสิ้นสุดลง ณ ที่ใด จึงถือเอาแต่เพียงโลกมนุษย์และบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลกมนุษย์เป็นเกณฑ์ในการนิยามคำว่าอวกาศ

ยิ่งกว่านั้นคำนิยามของคำว่าอวกาศยังรวมตลอดถึงวัตถุทั้งหลายในท้องฟ้า (celestial bodies) หรือที่เรียกว่า “วัตถุในอวกาศ” และในบางตำราก็เรียกว่า “เทหวัตถุ”⁴ ซึ่งตามความหมายของถ้อยคำนี้จะรวมถึงบรรดาวัตถุทั้งปวงในท้องฟ้าไม่ว่าจะมีขนาดเล็กเพียงไร เช่นลูกอุกกาบาต หรือมีขนาดใหญ่เพียงไรก็ตาม แม้แต่จะเป็นดวงจันทร์ ดาวพระเคราะห์ หรือดวงอาทิตย์ ซึ่งในจักรวาลมีอยู่เป็นจำนวนมหาศาลสุดที่จะคณานับได้ ก็อยู่ใต้ขอบเขตของคำจำกัดความว่าอวกาศด้วย ดังนั้นถึงแม้ดาวพระเคราะห์บางดวงจะมีบรรยากาศห่อหุ้มไม่ว่าบรรยากาศ

² จตุรนต์ ธีระวัฒน์, กฎหมายอวกาศ: หลักทั่วไปและปัญหาในทางปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540) น. 10 - 11.

³ เพิ่งอ้าง

⁴ คำว่า “เทหวัตถุ” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง “ก้อนหรือชิ้น หรือส่วนหนึ่งของสสาร อาจเป็นของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซก็ได้”

อย่างไรก็ตามบางท่านก็ใช้คำว่า “เทห์ฟากฟ้า” แทนคำว่า “เทหวัตถุ” โปรดดู จารุวรรณ เจริญสุข, “ปัญหาที่เกิดจากขยะอวกาศในกฎหมายระหว่างประเทศ”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 25.

นั้นจะมีองค์ประกอบของก๊าซเหมือนกับบรรยากาศที่ห่อหุ้มผิวโลกหรือไม่ก็ตามก็ถือว่าเป็นอวกาศทั้งสิ้น เพราะแม้แต่ดวงดาวหรือดวงอาทิตย์เองก็ถือว่าเป็นอวกาศด้วย”

ทั้งนี้จากนิยามข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า “อวกาศ” นั้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าได้แก่บริเวณซึ่งถัดออกไปจากชั้นบรรยากาศของโลก บริเวณดังกล่าวจะถือว่าเป็นอวกาศในความหมายของอวกาศทั้งสิ้น ทั้งนี้เมื่อใช้โลกเป็นศูนย์กลางในการพิจารณา

การกำหนดเขตแดนของอวกาศ⁵

การแบ่งห้วงอากาศ (Air Space) กับห้วงอวกาศ (Outer Space) ตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นจะแตกต่างกับการแบ่งทางภูมิศาสตร์ โดยทางภูมิศาสตร์แบ่งเป็นชั้นบรรยากาศ ชั้นพาหิรากาศ (Stratosphere) และชั้นอวกาศ (Space) แต่ทางกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าเมื่อพ้นชั้นบรรยากาศออกไปก็ถือว่าเป็นอวกาศทั้งสิ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือถือว่าชั้นพาหิรากาศ (Stratosphere) เป็นส่วนหนึ่งของอวกาศด้วย

ในแง่มนูนิติศาสตร์แล้วรัฐมีความเห็นเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

กลุ่มแรกที่เรียกกันว่า “spatialist” ได้แก่รัฐที่เห็นว่ามีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ที่จะต้องนิยามและกำหนดขอบเขตของห้วงอวกาศ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาและความขัดแย้งระหว่างรัฐที่ใช้อวกาศอันเกิดจากการใช้สิทธิในห้วงอวกาศ หรือจากการใช้ทรัพยากรทั้งหลายในอวกาศ

กลุ่มที่สองที่รู้จักในนาม “functionalist” คือพวกรัฐที่เป็นมหาอำนาจทางอวกาศซึ่งมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มแรกมากแต่ก็มีผลประโยชน์โดยตรงที่จะต้องใช้ประโยชน์จากอวกาศให้มากที่สุด ดังนั้นจึงไม่ต้องการให้มีการกำหนดขอบเขตที่ตายตัว เพราะเกรงว่าจะเป็นอุปสรรคและกระทบกระเทือนพัฒนาการต่างๆ ของกิจกรรมทางอวกาศของตน เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าควรพิจารณาบัญญัติกฎเกณฑ์เพื่อใช้บังคับลักษณะกิจกรรมของอวกาศ เพื่อป้องกันปัญหาข้อพิพาทต่างๆ ดีกว่าการกำหนดขอบเขตตายตัวซึ่งก็อาจทำให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งในบริเวณดังกล่าวได้อยู่ดี ดังเช่นแนวทางที่ใช้กับกฎหมายการบินพลเรือนและกฎหมายพาณิชย์นาวี

อย่างไรก็ตามการกำหนดขอบเขตของอวกาศให้แน่ชัดนั้นอาจแตกต่างกันไปตามแต่มุมมองของผู้กำหนด ซึ่งตั้งแต่มนุษย์เริ่มสนใจในห้วงอวกาศเป็นต้นมาจนมนุษย์สามารถส่งวัตถุรวมถึงตัวมนุษย์เองขึ้นสู่อวกาศได้ กระทั่งถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่สามารถกำหนดเขตแดนของอวกาศได้แน่ชัดนัก

⁵ จตุรนต์ ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว เจริญพรที่ 2, น. 11 – 16.

กฎหมายอวกาศ

กฎหมายอวกาศนั้นมีทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่ไม่เป็นลายลักษณ์ ซึ่งในแบบที่ไม่เป็นลายลักษณ์นั้นได้แก่ จารีตประเพณีระหว่างประเทศ เช่น หลักที่ว่ารัฐทั้งหลายต่างมีเสรีภาพที่จะส่งยานอวกาศ หรือวัตถุอวกาศอื่นขึ้นไปโคจรรอบโลกได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐที่ยานอวกาศ หรือวัตถุอวกาศนั้นต้องเดินทางผ่านเพื่อออกสู่อวกาศ ซึ่งในทางกฎหมายระหว่างประเทศถือว่ารัฐมีอำนาจอธิปไตยในบริเวณห้วงอากาศ (Air Space) เหนือดินแดนของรัฐนั้น ๆ ด้วย กรณีนี้จะแตกต่างจากการเดินอากาศของอากาศยานต่าง ๆ ที่จะต้องได้รับความยินยอมจากรัฐซึ่งอากาศยานนั้นจะต้องบินผ่านเสมอ

ส่วนกฎหมายอวกาศซึ่งอยู่ในรูปที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมีจำนวนมากมายหลายฉบับ ทั้งที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ และที่เป็นกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ อย่างไรก็ตามในบทนี้จะกล่าวถึงเฉพาะกฎหมายอวกาศที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น

ในบรรดากฎหมายอวกาศที่อยู่ในรูปลายลักษณ์อักษรนั้นนอกจากจะมีข้อมติของสมัชชาสหประชาชาติ เช่น ข้อมติที่ 1721 XVI ลงวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.1961 ซึ่งว่าด้วยหลักเสรีภาพในอวกาศ หรือข้อมติที่ 1962 XVIII ลงวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ.1963 ที่ชื่อว่า “ปฏิญญาแห่งหลักกฎหมายที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมของรัฐในเรื่องการสำรวจและใช้อวกาศ” แล้ว ยังมีกฎหมายอวกาศที่อยู่ในรูปสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาอีกจำนวนหนึ่ง แต่ที่สำคัญควรกล่าวถึงในบทนี้ได้แก่ สนธิสัญญา, อนุสัญญา และความตกลงหลัก 5 ฉบับ ได้แก่

1. สนธิสัญญาว่าด้วยหลักการที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมในเรื่องการสำรวจและใช้อวกาศรวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ.1967
 2. ความตกลงเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ และส่งกลับนักบินอวกาศ ค.ศ. 1968
 3. อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศสำหรับความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972
 4. อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุที่ส่งขึ้นไปในอวกาศ ค.ศ. 1976
 5. ความตกลงซึ่งใช้บังคับกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ. 1979
- ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สนธิสัญญาว่าด้วยหลักการที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมในเรื่องการสำรวจและใช้อวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ.1967 (Outer Space Treaty - OST)

สนธิสัญญานี้ถือเป็นกฎหมายหลักที่ใช้บังคับกับกิจกรรมอวกาศทั้งปวงของรัฐ ซึ่งมีผู้กล่าวว่าสนธิสัญญานี้เป็น “Magna Carta of Space Law” ⁶ ได้รับการรับรองจากที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติในวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ.1966 {ข้อมติที่ 2222 (XXI)} โดยเปิดให้ลงนามในวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 1967 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1967 และประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญานี้แล้ว ⁷ ทั้งนี้มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ

1. หลักผลประโยชน์ส่วนรวม หลักนี้กำหนดให้การสำรวจ และเข้าใช้ประโยชน์ในอวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุ ⁸ อื่นนั้น ต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของทุกรัฐและของมวลมนุษยชาติ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางสภาพเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ (Article I)

2. หลักเสรีภาพในการสำรวจ และเข้าใช้ประโยชน์ในอวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ตามหลักนี้กำหนดให้เป็นเสรีภาพของรัฐทั้งปวงในการสำรวจ และเข้าใช้ประโยชน์ในอวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามความเท่าเทียมกันในขอบเขตของกฎหมายระหว่างประเทศ (Article I) และการดำเนินการดังกล่าวให้ดำเนินไปในกรอบของกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งกฎบัตรแห่งสหประชาชาติด้วย เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศด้วย (Article III)

3. หลักการห้ามการยึดครอง หลักนี้กำหนดห้ามมิให้มีการยึดครองอวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ไม่ว่าจะโดยการอ้างอำนาจอธิปไตย, การใช้, การยึดถือเอาเป็นของตน หรือโดยประการอื่นใดก็ตาม (Article II)

⁶ Damodar Wadegaonkar, The Orbit of Space Law, (Bombay: N.M. Tripathai Private Limited, 1984), p. 3.

⁷ United Nations Office for Outer Space Affairs, “Status of international agreements relating to activities in outer space as at 1 January 2008,” <http://www.unoosa.org/pdf/publications/ST_SPACE_11_Rev2_Add1E.pdf>, 2008.

⁸ เทหวัตถุ หรือ วัตถุในอวกาศ (Celestial Bodies) หมายถึง วัตถุทั้งปวงในห้วงอวกาศ เช่น ดาวเคราะห์, ดาวฤกษ์ เป็นต้น

4. หลักการห้ามส่งอาวุธ หลักนี้กำหนดห้ามมิให้มีการส่งอาวุธนิวเคลียร์ หรืออาวุธอื่นใดที่มีอำนาจทำลายล้างสูงขึ้นสู่วงโคจรของโลก รวมทั้งห้ามติดตั้งอาวุธดังกล่าวในอวกาศ และเทหวัตถุ และห้ามการจัดตั้งฐานทหาร, การทดลองอาวุธไม่ว่าประเภทใด, การดำเนินการในทางทหารบนเทหวัตถุ (Article IV)

เหตุผลที่ห้ามส่งอาวุธไปในอวกาศ ซึ่งรวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่นด้วย ในขณะที่การจัดตั้งฐานทหาร, ทดลองอาวุธ หรือดำเนินการในทางทหารนั้น จะห้ามแต่เฉพาะที่ได้กระทำบนเทหวัตถุเท่านั้น เพราะว่าในขณะที่ร่างสนธิสัญญานี้สหรัฐอเมริกา และอดีตสหภาพโซเวียตได้ส่งดาวเทียมเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ในทางทหารขึ้นสู่อวกาศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว⁹ ซึ่งถือว่าการดำเนินการในทางทหารในอวกาศรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นหากไม่บัญญัติเช่นนี้จะส่งผลให้ประเทศสหรัฐอเมริกา และอดีตสหภาพโซเวียตตกเป็นผู้ละเมิดสนธิสัญญาทันที

5. หลักความเป็นตัวแทนมนุษยชาติของมนุษย์อวกาศ หลักนี้กำหนดให้รัฐภาคีแห่งสนธิสัญญาต้องให้การช่วยเหลือแก่นมนุษย์อวกาศในฐานะที่เป็นตัวแทนแห่งมนุษยชาติ ในกรณีเกิดอุบัติเหตุ, ภัยพิบัติ หรือการล่องลงฉุกเฉิน เพราะบรรดากิจการต่าง ๆ ในอวกาศยังคงมีความเสี่ยงที่สูงอยู่ (Article V)

6. หลักความรับผิดชอบ หลักนี้จะกำหนดความรับผิดชอบสำหรับกิจกรรมอวกาศของรัฐ, องค์การซึ่งไม่ใช่รัฐ ในความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอวกาศต่อรัฐอื่น หรือต่อบุคคลอื่น (Article VI, VII)

7. หลักว่าด้วยเขตอำนาจ หลักนี้กำหนดให้รัฐภาคีผู้ส่งวัตถุไปในอวกาศยังคงมีเขตอำนาจและการควบคุมเหนือวัตถุ และบุคคลผู้อยู่ในวัตถุดังกล่าว (Article VIII)

ความตกลงเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ และส่งกลับนักบินอวกาศ ค.ศ. 1968 (Rescue Agreement)

ความตกลงนี้ได้รับการรับรองจากที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติในวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1967 {ข้อมติที่ 2345 (XXII)} โดยเปิดให้ลงนามในวันที่ 22 เมษายน ค.ศ. 1968 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 1968 และประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่อความตกลงนี้แล้ว¹⁰

⁹ Damodar Wadegaonkar, *supra* note 6, p. 13.

¹⁰ United Nations Office for Outer Space Affairs, *supra* note 7.

สืบเนื่องจาก Article V of Outer Space Treaty ได้กำหนดสถานะของมนุษย์อวกาศว่าเป็นตัวแทนแห่งมนุษยชาติ ซึ่งรัฐภาคีมีหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือในกรณีเกิดอุบัติเหตุ, ภัยพิบัติ หรือการล่องลงฉุกเฉิน อันมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ

1. กำหนดให้รัฐภาคีที่ได้ทราบหรือล่วงรู้ถึงอุบัติเหตุ, ภัยพิบัติ หรือการลงฉุกเฉินของบุคลากรของยานอวกาศ (personnel of spacecraft) ในดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐ, ในทะเลหลวง หรือบริเวณนอกเขตอำนาจรัฐใดต้องทำการแจ้งให้หน่วยงานผู้ส่งได้ทราบโดยทันที หรือในกรณีที่ไม่สามารถระบุหน่วยงานผู้ส่ง หรือไม่สามารถติดต่อหน่วยงานผู้ส่งได้ในทันทีก็ให้ทำการแจ้งให้สาธารณชนได้ทราบโดยทั่วกัน

ในกรณีที่ไม่สามารถระบุได้ว่ารัฐใดเป็นรัฐผู้ส่ง ให้ทำการแจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติได้ทราบ (Article I)

2. กำหนดให้รัฐภาคีที่อุบัติเหตุ, ภัยพิบัติ หรือการลงฉุกเฉินของบุคลากรของยานอวกาศเกิดในดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐต้องดำเนินการทั้งปวงเท่าที่ทำได้โดยทันทีเพื่อให้ความช่วยเหลือ และรัฐภาคีนั้นต้องแจ้งขั้นตอนและความคืบหน้าของการช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานผู้ส่ง และเลขาธิการสหประชาชาติได้ทราบ โดยรัฐผู้ส่งจะให้ความร่วมมือกับรัฐภาคีดังกล่าวในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย ทั้งนี้ปฏิบัติการนั้นจะอยู่ภายใต้การกำหนดทิศทางและการควบคุมของรัฐที่มีเขตอำนาจด้วยการปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องกับรัฐผู้ส่ง (Article II)

3. ในกรณีที่อุบัติเหตุ, ภัยพิบัติ หรือการลงฉุกเฉินของบุคลากรของยานอวกาศเกิดขึ้นในทะเลหลวง หรือบริเวณนอกเขตอำนาจรัฐใด รัฐภาคีที่ได้ทราบหรือล่วงรู้ต้องให้ความช่วยเหลือเพียงเท่าที่ตนมีศักยภาพพอจะทำได้ และรัฐภาคีนั้นต้องแจ้งขั้นตอนและความคืบหน้าของการปฏิบัติการช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานผู้ส่ง และเลขาธิการสหประชาชาติได้ทราบ (Article III)

4. กำหนดให้รัฐภาคีที่อุบัติเหตุ, ภัยพิบัติ หรือการลงฉุกเฉินของบุคลากรของยานอวกาศเกิดในดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐ หรือถูกพบในทะเลหลวง หรือบริเวณนอกเขตอำนาจรัฐใดต้องให้ความคุ้มครองที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัย และดำเนินการโดยทันทีในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อส่งคืนนักบินอวกาศรวมทั้งบุคลากรทั้งหลายในยานอวกาศให้แก่ผู้แทนของรัฐผู้ส่ง (Article IV)

5. หลักเกณฑ์การส่งคืนวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบของวัตถุอวกาศนั้น รัฐภาคีที่ได้ทราบหรือล่วงรู้ถึงการตกลงมายังพื้นโลกของวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบในดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐ, ในทะเลหลวง หรือบริเวณนอกเขตอำนาจรัฐใด ต้องทำการแจ้งให้หน่วยงานผู้ส่ง และเลขาธิการสหประชาชาติได้ทราบ

รัฐภาคีที่มีเขตอำนาจเหนือดินแดนซึ่งค้นพบวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบของวัตถุอวกาศ ต้องทำการกู้วัตถุอวกาศดังกล่าวเมื่อเห็นว่าสามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติ และเมื่อได้รับการร้องขอจากหน่วยงานผู้ส่ง

รัฐภาคีที่ค้นพบ และเก็บวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบของวัตถุอวกาศไว้ มีหน้าที่ต้องส่งวัตถุอวกาศนั้นกลับคืนให้แก่หน่วยงานผู้ส่ง เมื่อหน่วยงานผู้ส่งร้องขอ

นอกจากนี้หากรัฐภาคีที่มีเขตอำนาจเหนือดินแดนซึ่งค้นพบวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบของวัตถุอวกาศมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบของวัตถุอวกาศนั้นมีลักษณะเป็นวัตถุอันตราย หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม รัฐภาคีดังกล่าวอาจแจ้งหน่วยงานผู้ส่งหรือไม่ก็ได้ และทำการกำจัดอันตรายดังกล่าวให้หมดไปได้

ทั้งนี้ภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการกู้และส่งคืนวัตถุอวกาศรวมทั้งส่วนประกอบของวัตถุอวกาศตาม Article นี้จะตกแก่หน่วยงานผู้ส่ง (Article V)

อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบระหว่างประเทศสำหรับความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอวกาศ ค.ศ. 1972 (Liability Convention)

อนุสัญญานี้ได้รับการรับรองจากที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติในวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1971 {ข้อมติที่ 2777 (XXVI)} โดยเปิดให้ลงนามในวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1972 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1972 ¹¹

มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ การกำหนดความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศให้กับรัฐผู้ส่ง (Launching State) วัตถุอวกาศ, รัฐซึ่งจัดให้มีการส่งวัตถุอวกาศ รวมทั้งรัฐซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งวัตถุอวกาศนั้นตั้งอยู่ ซึ่งความรับผิดชอบนี้เป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด (Absolute Liability)¹² ใน

¹¹ *Ibid*

¹² คือความรับผิดที่รัฐผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเกิดจากความผิด (Fault) ของรัฐผู้ส่ง ดังนั้นรัฐผู้เสียหายจึงพิสูจน์แต่เพียงว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น และความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมอวกาศของรัฐผู้ส่ง โดยที่รัฐผู้ส่งไม่สามารถอ้างเหตุสุดวิสัย (Force Majeure) ขึ้นเพื่อเป็นเหตุยกเว้นความรับผิด

รัฐผู้ส่งจะหลุดพ้นจากความรับผิดโดยเด็ดขาดนี้ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลไม่ว่าโดยทั้งหมด หรือบางส่วนมาจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือจากการกระทำ หรือละเว้นการกระทำโดยเจตนาให้เกิดความเสียหายของรัฐผู้เรียกร้องค่าเสียหาย

การชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายแก่ชีวิต, ร่างกาย, สุขภาพ, ทรัพย์สินของรัฐ หรือของบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล หรือขององค์การระหว่างประเทศ ที่เกิดขึ้นบนพื้นโลก หรือในอากาศ อันเกิดจากวัตถุ หรือชิ้นส่วนของวัตถุที่ถูกส่งไปในอวกาศ (Article II)

อย่างไรก็ตามหากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุอวกาศของรัฐผู้ส่งรัฐหนึ่งรวมทั้งบุคคล หรือทรัพย์สินในวัตถุอวกาศในขณะที่อยู่ในอวกาศนั้น เกิดจากวัตถุอวกาศของรัฐผู้ส่งอีกรัฐหนึ่ง รัฐผู้ส่งอีกรัฐหนึ่งนั้นต้องชดเชยให้เพียงพอที่เกิดจากความผิดของรัฐนั้น หรือของบุคลากรที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐนั้น (Article III)

คำว่า “วัตถุอวกาศ” นั้นนอกจากความหมายที่ Article I ได้ให้ไว้ว่าหมายความรวมถึง ส่วนประกอบของวัตถุอวกาศ และเครื่องยนต์ขับเคลื่อนรวมถึงส่วนประกอบของเครื่องยนต์ขับเคลื่อนแล้ว มีผู้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง วัตถุซึ่งถูกออกแบบ หรือเจตนาเพื่อการใช้ หรือถูกใช้ในอวกาศ¹³

อนุสัญญาว่าด้วยการจดทะเบียนวัตถุที่ส่งขึ้นไปในอวกาศ ค.ศ. 1975 (Registration Convention)

อนุสัญญานี้ได้รับการรับรองจากที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติในวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1974 {ข้อมติที่ 3235 (XXIX)} โดยเปิดให้ลงนามในวันที่ 14 มกราคม ค.ศ. 1975 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1976¹⁴

มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือเมื่อวัตถุอวกาศทั้งปวงได้ถูกส่งขึ้นไปในวงโคจรของโลก หรือนอกวงโคจรของโลก อนุสัญญากำหนดให้รัฐผู้ส่ง (Launching State) วัตถุอวกาศ, รัฐซึ่งจัดให้มีการส่งวัตถุอวกาศ รวมทั้งรัฐซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งวัตถุอวกาศนั้นตั้งอยู่ (Article I) ดำเนินการจด

หรือของบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลของรัฐดังกล่าว อย่างไรก็ตามเหตุยกเว้นความรับผิดที่กล่าวมานี้ไม่สามารถยกขึ้นอ้างได้ หากว่ารัฐผู้ส่งได้ดำเนินการโดยไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ตาม Article VI

¹³ S. Gorove, *Studies in Space Law: Its Challenges and Prospects*, pp. 105-106 อ้างถึงใน Stephen Gorove, *Developments in Space Law: Issues and Policies*, (The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1991), p. 317.

¹⁴ United Nations Office for Outer Space Affairs, *supra note 7*.

ทะเบียนวัตถุอวกาศดังกล่าวลงในระบบทะเบียนภายในประเทศของตน ทั้งนี้เนื้อหาและเงื่อนไขของการจดทะเบียนวัตถุอวกาศจะถูกกำหนดโดยรัฐที่จดทะเบียน (State of Registry) (Article II)

นอกจากนี้ยังกำหนดให้รัฐที่จดทะเบียนทำการแจ้งข้อมูลให้เลขาธิการสหประชาชาติได้ทราบเพียงพอที่ทำได้ ซึ่งรายละเอียดนั้น ได้แก่ ชื่อของรัฐ หรือรัฐที่รับผิดชอบการส่ง, ข้อมูลเกี่ยวกับเลขหมาย, สัญลักษณ์, ลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัตถุอวกาศ, วัน เวลาที่ทำการส่ง และดินแดนหรือสถานที่ที่ทำการส่งวัตถุอวกาศ, ข้อมูลเกี่ยวกับวงโคจร, ตำแหน่ง, ทิศทางการโคจรของวัตถุอวกาศ รวมทั้งภารกิจหน้าที่โดยทั่วไปของวัตถุอวกาศนั้นด้วย (Article IV)

นอกจากนี้ยังกำหนดให้เลขาธิการสหประชาชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการเผยแพร่ข้อมูลการจดทะเบียนวัตถุอวกาศที่รัฐซึ่งรับผิดชอบได้แจ้งมา เพื่อให้รัฐทั้งหลายไม่เฉพาะแต่รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาเท่านั้นได้ทราบ

ความตกลงซึ่งใช้บังคับกิจกรรมของรัฐบนดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ. 1979 (Moon Agreement)

ความตกลงนี้ได้รับการรับรองจากที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติในวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1979 (ข้อมติที่ 34/68) โดยเปิดให้ลงนามในวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1979 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 1984 ¹⁵

มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ

1. กิจกรรมทั้งปวงที่กระทำบนดวงจันทร์ ¹⁶ รวมถึงการสำรวจและการเข้าใช้ประโยชน์จะต้องดำเนินให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ, ความมั่นคงปลอดภัย และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและความเข้าใจร่วมกัน และเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งรัฐภาคีทั้งปวง (Article II)

2. การใช้ประโยชน์จากดวงจันทร์ของรัฐภาคีทั้งปวงจะต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในทางสันติเท่านั้น โดยห้ามใช้กำลัง หรือกระทำการอันเป็นปรปักษ์, ห้ามส่ง หรือใช้อาวุธนิวเคลียร์ หรืออาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงบน หรือในดวงจันทร์ นอกจากนี้ยังห้ามการจัดตั้งฐานทัพทหาร,

¹⁵ Ibid

¹⁶ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับ “ดวงจันทร์” ตามความตกลงนี้ให้นำมาปรับใช้กับเทหวัตถุอื่นภายในระบบสุริยะด้วย แต่ทั้งนี้ไม่รวม “โลก (Earth)” (Article I (1)) และคำว่า “ดวงจันทร์” นี้มีความหมายรวมถึงวงโคจรรอบดวงจันทร์ หรือทางโคจรอื่นของดวงจันทร์ด้วย (Article I (2))

ค่าย และป้อมปราการทางทหาร, ห้ามทดลองอาวุธไม่ว่าชนิดใด และห้ามดำเนินการซ้อมรบบนดวงจันทร์ ทั้งนี้เว้นแต่เป็นการใช้บุคลากรในทางทหารเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในทางสันติ นอกจากนี้การใช้อุปกรณ์ หรือเครื่องมือใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อการสำรวจ และเข้าใช้ดวงจันทร์ในทางสันตินั้นไม่ถือว่าการต้องห้าม (Article III)

3. การสำรวจและเข้าใช้ประโยชน์จากดวงจันทร์จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติ และเพื่อผลประโยชน์ของประเทศทั้งปวง โดยไม่พิจารณาระดับความสามารถในทางเศรษฐกิจ หรือระดับการพัฒนาในทางวิทยาศาสตร์ของประเทศดังกล่าว (Article IV)

4. รัฐภาคีแห่งความตกลงมีเสรีภาพที่จะทำการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์บนดวงจันทร์บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน และเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าในรูปแบบใด โดยการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์นั้น รัฐภาคีมีสิทธิที่จะจัดเก็บ หรือเคลื่อนย้ายชิ้นส่วนของตัวอย่างของดวงจันทร์, แร่ธาตุ หรือสสารอื่น โดยวัตถุตัวอย่างดังกล่าวนั้นต้องถูกรักษาไว้ภายใต้การควบคุมของรัฐภาคีนั้น และถูกใช้โดยรัฐภาคีดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในทางวิทยาศาสตร์ (Article VI)

5. รัฐภาคีมีสิทธิที่จะจัดตั้งสถานียบนดวงจันทร์ ไม่ว่าสถานีนั้นจะมี หรือไม่มีมนุษย์ประจำการก็ตาม โดยรัฐภาคีที่จัดตั้งสถานียต้องใช้พื้นที่เท่าที่จำเป็นในการจัดตั้งสถานีย และต้องทำการแจ้งโดยทันทีให้เลขาธิการสหประชาชาติได้ทราบถึงแหล่งที่ตั้ง และวัตถุประสงค์ของสถานียนั้น (Article IX)

6. ดวงจันทร์ และทรัพยากรธรรมชาติของดวงจันทร์ถือเป็นสมบัติส่วนรวมของมนุษยชาติ ห้ามมิให้มีการยึดครอง ไม่ว่าจะโดยการอ้างอำนาจอธิปไตย, การใช้, การยึดถือเอาเป็นของตน หรือโดยประการอื่นใดก็ตาม (Article XI)

7. รัฐภาคียังคงมีเขตอำนาจ และการควบคุมเหนือบุคลากร, พาหนะ, เครื่องมือ, อุปกรณ์, สถานีย และสิ่งติดตั้งบนดวงจันทร์ของรัฐภาคีนั้น (Article XII)

องค์การระหว่างประเทศที่ควบคุมดูแลการเข้าใช้ประโยชน์จากอวกาศ

บริเวณห้วงอวกาศนั้นเป็นพื้นที่สากลไม่ว่าจะเป็นของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ในอวกาศจึงต้องมีหลักเกณฑ์สากลที่นำมาใช้บังคับ และเพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องมีองค์การในระดับระหว่างประเทศคอยควบคุมดูแลกิจกรรมทั้งปวงที่ได้ดำเนินการในอวกาศเพื่อให้ผู้เข้าใช้ประโยชน์ในอวกาศนั้นดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์สากลที่

วางไว้ องค์การในระดับระหว่างประเทศที่กล่าวนี้มีจำนวนหลายองค์การแต่ที่สำคัญควรกล่าวไว้คือ องค์การระหว่างประเทศต่อไปนี้

องค์การสหประชาชาติ

องค์การในระดับระหว่างประเทศที่สำคัญคือ องค์การสหประชาชาติ เนื่องด้วยเป็นเวทีที่ ให้บรรดาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกดำเนินกิจกรรมในทางระหว่างประเทศร่วมกันภายใต้กรอบของกฎ บัตรแห่งสหประชาชาติ โดยกิจกรรมในทางระหว่างประเทศนี้มีได้จำกัดเฉพาะกิจกรรมที่เกิดขึ้นบน โลกนี้เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกิจกรรมในห้วงอวกาศด้วย

เพื่อการนี้สหประชาชาติได้จัดตั้งองค์กรหนึ่งขึ้นมาเพื่อดูแลด้านกิจการอวกาศโดยเฉพาะ ภายหลังจากที่อดีตสหภาพโซเวียตประสบความสำเร็จในการส่งดาวเทียม Sputnik ขึ้นสู่วงโคจร ของโลกในปี ค.ศ. 1957 อันเนื่องมาจากบรรดาประเทศต่าง ๆ ต่างกังวลถึงความไม่มีกฎเกณฑ์ ในทางระหว่างประเทศโดยเฉพาะเพื่อนำมาใช้กับกิจกรรมในห้วงอวกาศ องค์กรที่กล่าวนี้คือ คณะ กรรมการสิทธิการที่ดูแลเกี่ยวกับการใช้อวกาศอย่างสันติ (COPOUS) โดยตั้งขึ้นมาเป็นคณะ กรรมการเฉพาะกิจในปี ค.ศ. 1958 ต่อมาในปี ค.ศ. 1959 ได้เปลี่ยนเป็นคณะกรรมการถาวร และมีการตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น 2 คณะคือ

1. คณะอนุกรรมการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. คณะอนุกรรมการทางด้านกฎหมาย

โดยคณะอนุกรรมการทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจะดำเนินงานด้านเทคนิค ต่าง ๆ ของการสำรวจและใช้ประโยชน์จากอวกาศ ส่วนคณะอนุกรรมการทางด้านกฎหมายจะ ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ในทางกฎหมาย รวมถึงการรวบรวมหลักเกณฑ์ในทางระหว่าง ประเทศต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำมาปรับใช้กับกิจกรรมในอวกาศ ซึ่งผลงานที่สำคัญของ COPOUS คือการร่างสนธิสัญญาว่าด้วยหลักการที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมในเรื่องการสำรวจและใช้ อวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ.1967 และได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชา ใหญ่ขององค์การสหประชาชาติในวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ.1966 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1967 ซึ่งประเทศไทยได้ให้การภาคยานุวัติในสนธิสัญญาดังกล่าวแล้ว¹⁷

¹⁷ ชูเกียรติ น้อยฉิม, กฎหมายระหว่างประเทศกับการสื่อสารผ่านอวกาศ,

(กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543), น. 20.

สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU)

ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 อันเป็นช่วงที่สิ่งประดิษฐ์หลายอย่างบังเกิดขึ้นในโลก เช่น โทรเลข และโทรศัพท์ องค์การระหว่างประเทศที่สำคัญองค์การหนึ่งคือ สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1865 โดย ITU มีสถานะเป็นองค์การชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ¹⁸ ทั้งนี้ ITU มีความรับผิดชอบที่ต้องกระทำ¹⁹ คือ

1. การกำหนดที่ตั้งเกี่ยวกับช่องสัญญาณ (Bands) ของสเปกตรัมความถี่คลื่นวิทยุให้ได้ผล การแบ่งปันเกี่ยวกับคลื่นความถี่วิทยุ และการขจัดทะเบียนเกี่ยวกับคลื่นความถี่วิทยุที่ได้ถูกกำหนดไว้ รวมทั้งความเหมาะสมของในตำแหน่งที่ตั้งในวงโคจรสถิตของดาวเทียมด้วย

2. ความพยายามที่จะประสานงานกัน ในการที่จะจัดการปัญหาที่เกิดจากการแทรกสอดรบกวนกันของคลื่นสัญญาณระหว่างสถานีต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ และพัฒนาส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากสเปกตรัมของคลื่นสัญญาณวิทยุ และการใช้ประโยชน์จากวงโคจรสถิตของดาวเทียมเพื่อการให้บริการทางด้านการติดต่อสื่อสารแบบไร้สาย หรือทางคลื่นวิทยุ

3. ให้การสนับสนุนทางด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการที่จะถ่ายโอนความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคไปสู่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

ทั้งนี้ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่อ International Telecommunication Constitution and Convention แล้ว²⁰

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายอวกาศ กับกฎหมายภายในว่าด้วยภาษีอากร

โดยที่ประเทศไทยได้ให้การภาคยานุวัติในสนธิสัญญาว่าด้วยหลักการที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมในเรื่องการสำรวจและใช้อวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ.1967 (Outer Space Treaty) เป็นที่เรียบร้อยแล้วอันส่งผลให้ประเทศไทยมีสิทธิ, หน้าที่ และความรับผิดชอบสำหรับการดำเนินกิจกรรมอวกาศใด ๆ ภายในขอบข่ายของสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งการดำเนิน

¹⁸ Isabella Henrietta Philepina Diederiks – Verschoor, An Introduction to Space Law, (The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1993), p. 55.

¹⁹ ชูเกียรติ น้อยฉิม, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 17*, น. 22 – 23.

²⁰ United Nations Office for Outer Space Affairs, *supra note 7*.

กิจกรรมอวกาศในที่นี่ได้หมายความว่าเฉพาะแต่การเข้าใช้ประโยชน์ หรือเข้าดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในห้วงอวกาศเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการใช้อำนาจรัฐบัญญัติกฎหมายภายในขึ้นใช้บังคับต่อการเข้าใช้ประโยชน์ หรือการดำเนินกิจกรรมในอวกาศด้วย

กล่าวคือ กฎหมายภายในใด ๆ ของประเทศไทยอันเกี่ยวกับกิจกรรมในเรื่องการสำรวจ และการใช้ประโยชน์จากอวกาศนั้น ต้องเป็นไปตามขอบข่ายแห่งสนธิสัญญาว่าด้วยหลักการที่ใช้บังคับต่อกิจกรรมในเรื่องการสำรวจและใช้อวกาศ รวมถึงดวงจันทร์ และเทหวัตถุอื่น ค.ศ.1967 ด้วย ดังนั้นข้อพิจารณานี้จึงเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญที่ทำให้กฎหมายภายในของประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันกับกฎหมายอวกาศ

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า²¹

“การศึกษาวិเคราะห์ประเด็นแห่งกฎหมายภาษีอากรอันเกี่ยวกับกิจกรรมอวกาศย่อมเป็นการสูญเปล่า หากว่ามิได้พิจารณาภายใต้หลักเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งถูกพัฒนาขึ้นเมื่อกว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาที่เรียกว่า “หลักเกณฑ์แห่งกฎหมายอวกาศ” (*CORPUS JURIS SPATIALIS*)”

²¹ William Lee Andrews, The Taxation of Space Commerce, (The Netherlands: Kluwer Law International, 2001), p. 33.